

Ze spisů: Odzviertiedlenie cech przedmiotów i zjawisk v movie dzieci w wieku przedszkolnym, 1959. - Rozwój struktury i funkcji zdań u dzieci w wieku przedszkolnym, 1963. - Rozwój psychiczny dzieci i młodzieży, 1967. - Rozwój psychiczny dzieci w wieku przedszkolnym, 1969. - Rozwój i wychowanie dzieci w średnim wieku szkolnym, 1971. - Podstawy rozwoju psychicznego dzieci i młodzieży, 1973. - Psycholinguistics and Language Development, 1982. - Children's Comprehension of Adult Social Control through Language, 1986.

P Ě A D K A Milan (1933)

Český pedagog, PhDr., DrSc. Narodil se 18. 4. 1933. V letech 1953-57 studoval na filozofické fakultě UP v Olomouci obor ruština, v období 1962-65 pedagogiku na filozofické fakultě brněnské univerzity. Jeho působištěm byla na této univerzitě zprvu filozofická fakulta, později pedagogická fakulta, jejímž byl v osmdesátých letech děkanem. Předmětem jeho vědeckého zájmu je teorie mravní výchovy, sociální pedagogika a pedagogika dospělých.

Z publikací: Kybernetika a pedagogika, 1966. - Kapitoly ze sociální pedagogiky, 1970. - Teorie systémů, kybernetika a pedagogika, 1974. - Kapitoly z teorie výchovy mimo vyučování, 1974. - Úvod do obecné a srovnávací pedagogiky, 1979, 1983, 1984. - Vybrané části z teorie výchovy (s kolektivem), 1981. - Vybrané problémy vztahu výchovy a prostředí, 1983. - Kapitoly ze sociologie výchovy (se S. Přadkovou), 1985. - Aktuální otázky teorie výchovy, 1987. - Kapitoly z dějin pedagogiky volného času, 1999.

P Ě Í H O D A Václav (1889 - 1979)

Přední český pedagog a psycholog. Narodil se 7. září 1889 v Sánech na Poděbradsku, kde jeho otec byl řídícím učitelem na tamní dvojtřídce. Byl nejmladší z deseti dětí. Ve 4 letech ztratil matku a musel čelit i řadě dalších ran osudu. Většina sourozenců mu předčasně zemřela a on sám byl ohrožen těžkou tuberkulózou, kterou naštěstí vyléčil po dvou pobytech na Jihu. Jako 29letý se oženil, ale po čtyřech letech jeho mladá žena zemřela na leukemii. I druhé manželství s Američankou Clarkovou bylo poznamenáno tragédií, úmrtím jejich jediného čtyřletého dítěte. Tyto četné životní zkoušky však nezlomily jeho aktivitu. Po úspěšném studiu na gymnáziích v Kolíně a v Praze a krátkém pobytu na důstojnických školách v Salcburku a Hallu se zapsal na filozofickou fakultu Karlovy univerzity, kde studoval germanistiku a romanistiku. Přes zmíněnou těžkou chorobu studium úspěšně ukončil a získal aprobaci pro vyučování němčině a francouzštině na vyšších reálných školách. Až do konce války viděl těžiště své práce v moderní filologii. Ale popřevratová euforie jej přilákala k otázkám výchovy a školské reformy. R. 1922 odjel, aniž vyčkal svolení úřadů, do USA - země svých pedagogických snů. Učil tam na střední škole v Chicagu a současně studoval na tamní univerzitě. R. 1923 studoval na wisconsinské univerzitě v Madisonu. R. 1924 získal možnost nastoupit na asistentké místo v pedologické laboratoři města Chicaga, ale mezitím byl vyzván profesorem Kádnerem, aby se habilitoval na Karlově univerzitě. Jako habilitační spis předložil studii "Psychologie a hygiena zkoušky". Po návratu z USA působil na kladenské reálce a začal přednášet na univerzitě. Ale už r. 1925 odcestoval znovu do Chicaga, tentokrát se souhlasem nadřízených, ale v rámci neplacené dovolené. Živil se tu jako noční redaktor v česko-americkém listě "Spravedlnost" a ve dne pracoval na univerzitě jako její host. Spolupracoval zde s profesorem Juddem, autorem "Genetické psychologie pro učitele". Když pak získal nové místo v Informační cizojazyčné službě v New Yorku, studoval přitom na učitelské koleji Kolumbijské univerzity. Zde se stal posluchačem Thorndikovým a Deweyovým. Poslední etapou jeho studijních let byl Institut J. J. Rousseaua v

Ženevě. Po návratu do Prahy r. 1926 obnovil své přednášky na Karlově univerzitě, ale nejvýznamnějším místem jeho působnosti se stala Škola vysokých studií pedagogických v Praze. Její posluchače - učitele z praxe - uváděl do "kvantitativní pedagogie" a do "pedagogické statistiky". V jeho semináři pro experimentální pedagogiku se soustředila řada učitelů, ochotných experimentovat a pracovat na pokusných školách. R. 1930 napsal a ještě téhož roku vydal své stěžejní pedagogické dílo "Racionalizace školství". Proti dosavadnímu školskému systému, který nazval Prokrustovým ložem, postavil v této knize požadavek, aby se škola přizpůsobovala žákově individualitě. Místo eliminace žáků systémem propadání doporučoval zavádět diferenciaci a individualizaci ve výuce, zatímco pro výchovu doporučoval metody kolektivní. Proti kultu slova chtěl učinit smyslem života čin. Místo školní třídy chtěl mít "pracovní družstvo". Ve vyučování opouští encyklopedickou systematickosti a kloní se k výběru látky podle její použitelnosti. Od státu požadoval, aby hájil rovnost práva na vzdělání a dospěl "k jednotné organizaci školství za podmínek kulturního, sociálního a hospodářského vývoje." V letech 1930-32 předsedal Příhoda komisi expertů pro školskou reformu, v níž byly vypracovány nové osnovy pro měšťanské školy. Za okupace se uchýlil ke studiu filozofie, jehož plodem byla publikace "Záhady všelidské filozofie". Vydal ji až po válce r. 1948. Ještě předtím, r. 1945, vyšel jeho spis "Idea školy druhého stupně". V něm rozvinul svou koncepci jednotné školy, kterou charakterizoval trojí jednotností (psychologickou, sociální a pedagogickou) a trojí rozrůzněností (podle místa školy, podle nadání a podle zájmů žactva). Propagoval také globální metodu počátečního čtení, ale v tom nedosáhl svého cíle, stejně jako v úsilí o výstavbu pedagogické fakulty podle amerického modelu. Když ani jeho koncepce jednotné školy s vnitřní diferenciací nebyla přijata, zklamán orientoval se více na psychologii a r. 1966 vydal zasvěcený "Úvod do pedagogické psychologie". V dalších letech pak postupně přivedl na svět monumentální čtyřsvazkové dílo, jehož idea v něm vyklíčila za pobytu v Madisoně, totiž "Ontogenezi lidské psychiky". Zpracoval zde vývojovou psychologii všech věkových stupňů od nejtělejšího dětství až po nejzazší stáří. Mohl tu autenticky uplanit i vlastní introspektivní poznatky. Dožil se 90 let.

Literatura: Cipro, M.: V. Příhoda a výchova. Praha 1994. - Čondl, K., Vrána, S. a kolektiv: Václav Příhoda. Život a dílo českého pedagoga. Praha 1939. (Sborník obsahuje 29 statí Příhodových spolupracovníků.) - Kratochvíl, L.: Příhoda Václav. In: Pedagogická encyklopedie (redakce: Chlup, Kubálek, Uher). II. díl. Praha 1939. S. 489 - 490.

P U R K Y N Ě Jan Evangelista (1787 - 1869)

Český fyziolog světového jména, ale také velká osobnost české národní kultury a pedagogiky 19. století. Narodil se 17. 12. 1787 v Libochovicích na Litoměřicku jako syn hospodářského úředníka. Po gymnáziu v Mikulově a jednoročním noviciátu v řádu piaristů učiteloval r. 1805 ve Strážnici na Moravě a r. 1806 v Litomyšli. Když vystoupil z řádu, studoval na pražské univerzitě a působil přitom jako domácí učitel v šlechtických rodinách. Věnoval se studiu lékařství, zejména fyziologie. Již tehdy ho zaujaly také pedagogické zkušenosti Švýcarů Pestalozziho a Fellenberga. R. 1818 získal doktorát medicíny na základě studií o subjektivním vidění. Čtyři roky byl asistentem anatomie a fyziologie na pražské univerzitě a r. 1823 se stal profesorem fyziologie na univerzitě ve Vratislavi (Breslau). Zahájil zde kurs experimentální fyziologie a vybudoval laboratoř a samostatné oddělení fyziologie, první svého druhu. Na pražském sjezdu lékařů a přírodovědců r. 1838 formuloval svou proslulou buněčnou teorii, již získal, spolu s dalšími originálními objevy mezinárodní proslulost. Jeho všestranný génius však zasahoval i do literatury, výchovy a kultury probouzejícího se národa. Přeložil do češtiny Schillerovy básně, Tassův Osvobozený Jeruzalém, do polštiny Čela-